

Въведение в биоетиката

Проф. д-р Силвия Александрова-Янкуловска, дмн
Факултет „Обществено здраве“
Медицински Университет-Плевен

Обща информация за курса

Цели:

- да се запознаят студентите със същността, методите и теориите на етиката;
- да се подпомогне развитието на етична чувствителност и процеса на морално разсъждаване;
- да се представят и отработят различни подходи за анализ на етични казуси с оглед бъдещата готовност за решаването на такива в практиката

Обща информация за курса

- Задължителна дисциплина
- 15 часа лекции през седмица – всяка първа
- 15 часа упражнения по групи
- Изпит в лятна сесия
- Тест и анализ на казус

Изпитна оценка = $(0,5 \times \text{казус}) + (0,4 \times \text{тест}) + (0,1 \times \text{семестриална оценка})$

Обща информация за курса

По време на семестъра:

- Анализ на казус по специфична методология;
- Подготовка на презентация на рекламна кампания;
- Изработване на форма за информирано съгласие;
- Подготовка за дискуссионен панел в работни групи.
- Оценка за активно участие.

План на лекция 1

1. Основни понятия
2. Формиране на ценности и конфликт на ценности
3. Ценности във фармацевтичната практика
4. Фармацевтът в ролята на оказващ грижи за пациента

Всяка професия е съпроводена освен от необходимите знания и умения за практикуването ѝ и с дискусии и налагане на норми за правилността на това практикуване.

Фармацевтичната професия е хуманитарна наука и практика, т.е.

- фокусирана е върху грижата и съхраняването на здравето на обществото и в частност на отделния човек,
- основава се и зависи от морала и етиката на всеки един свой представител.

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ (1)

1. Етика - наука за морала

2. Морал - съвкупност от нравствени ценности, определящи поведението на човека и взаимоотношенията между хората.

– Възпитаваща и регулираща функция

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ (2)

Морал – търсене на правилното поведение от индивида или обществото

Етика – търсене на моралността в по-широк смисъл; изучаване на моралните феномени, формулиране на норми и етични теории, анализ на приложението им

Основни понятия (3)

Хетерогенна философска наука, която търси отговор на въпроса “**Кое е добро?**” по отношение на човешките действия.

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ (4)

Биоетиката е систематично изследване на моралните измерения – включително морални интуиции, решения, действия и политики – в науките за живота и здравните грижи, използващо различни етични методологии в интердисциплинарен контекст.

➤ *Албърт Джонсън – „Раждането на биоетиката“*

Основни понятия (5)

Фармацевтичната етика може да бъде определена като **вид професионална етика**, представляваща моралните ценности в професията на фармацевта.

Професионалната етика е ценностно-нормативна теория за поведението на хората в дадена професия. Тя изследва, анализира, сравнява и систематизира моралните ценности в професията.

Особено важно е да се открият онези норми, които в най-голяма степен допринасят за постигане на крайните цели в съответната професия, като същевременно съчетават и координират интересите на всички засегнати страни.

Основни понятия (5)

Фармацевтичната етика може да бъде определена като **вид професионална етика**, представлява моралните ценности в професията на фармацевта.

Ограничава се фокусът на фармацевтичната етика до нормативното ѝ измерение и предоставянето на етични стандарти на поведение спрямо пациента, останалите фармацевти, други медицински и здравни професионалисти и обществото като цяло.

Какъв е предмета на фармацевтичната етика?

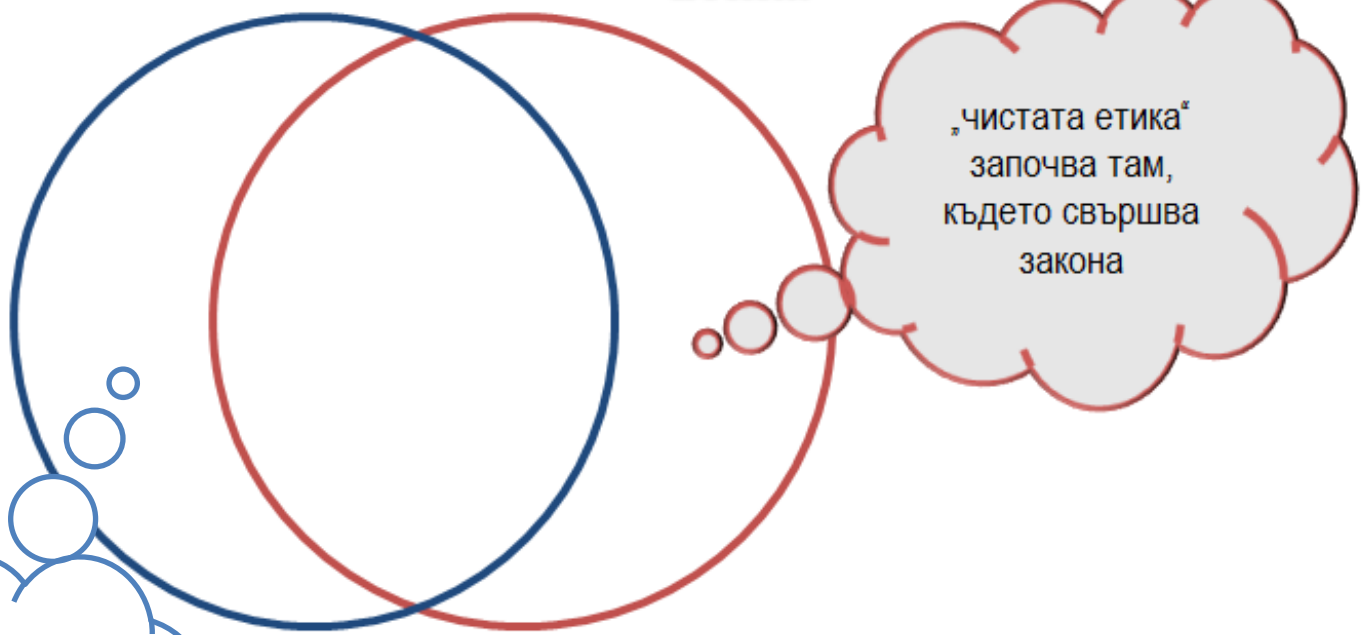
Фармацевтичната етика търси отговор на въпроса „Кой е правилният начин на действие?“ по отношение на фармацевтичната практика.

Законодателството не дава ли отговор?

Закон

Етика

„чистата етика“
започва там,
където свършва
закона

Силен
нормативен
елемент по
отношение на:

- Производство
- Клинични
изпитвания

Обобщаващо определение

Фармацевтичната етика търси отговор на въпроса „Кое е добро във фармацевтичната практика?“.

Формиране на ценности (1)

- Етичното поведение се базира на много ценности.

Ценностите представляват стандарти или качества, които са желани и важни за конкретно лице, група, институция.

- Докато изповедник на ценностите е самият индивид, то източниците на ценностите са обикновено извън индивида. В най-общ план те се формират под влияние на обществото, образованието и семейството, професионалната група или институционалното работно място.

Формиране на ценности (2)

Ценностите могат да се разглеждат като трайни вярвания, че дадено специфично поведение е лично или социално предпочитано пред противоположното такова.

- **Крайни ценности** - отнасят се до целите или желаните крайни състояния на човешкото съществуване.
- **Инструментални ценности** - касаят средствата или желаните кодекси на поведение.

Видове ценности (1)

- **Лични** - индивидуални схващания, които формират поведението и светогледа на човека.
- Те са организирани и подредени по тяхната значимост в йерархична система, наречена **ценностна система**.

Вникването и разбирането на ценностната система на другия е първата стъпка във вземането на етични решения.

Следващата стъпка е разбирането на това кои са важните за индивида ценности и защо те заемат приоритетно място.

Видове ценности (2)

- **Морални** - свързани с човешките действия и поведение; отразяват предпочитания и склонности в определени ситуации; занимават се с това кое е правилно или неправилно.
- **Неморални** - отразяват личните предпочитания, вярвания или вкусове на индивида.

Видове ценности (3)

- **Културални** - ценностите, характерни за дадена култура, към която принадлежи и с която се идентифицира конкретния индивид.

Вземането на етични решения трябва да се съобразява, доколкото е възможно, с ценностите на културата, към която принадлежи пациентът.

Видове ценности (4)

- **Професионални** - характерни качества, които се ценят високо от съответна професионална група.
 - Усвояват се както от официалните инструкции, така и от неформалното наблюдение на практикуващите колеги.
 - Отразяват се в етични кодекси.
 - Институциите като организирани системи за предоставяне на здравни и социални грижи имат свои ценности, които се предават директно или индиректно.

Професионалните морални ценности се усвояват чрез обучение или социализация.

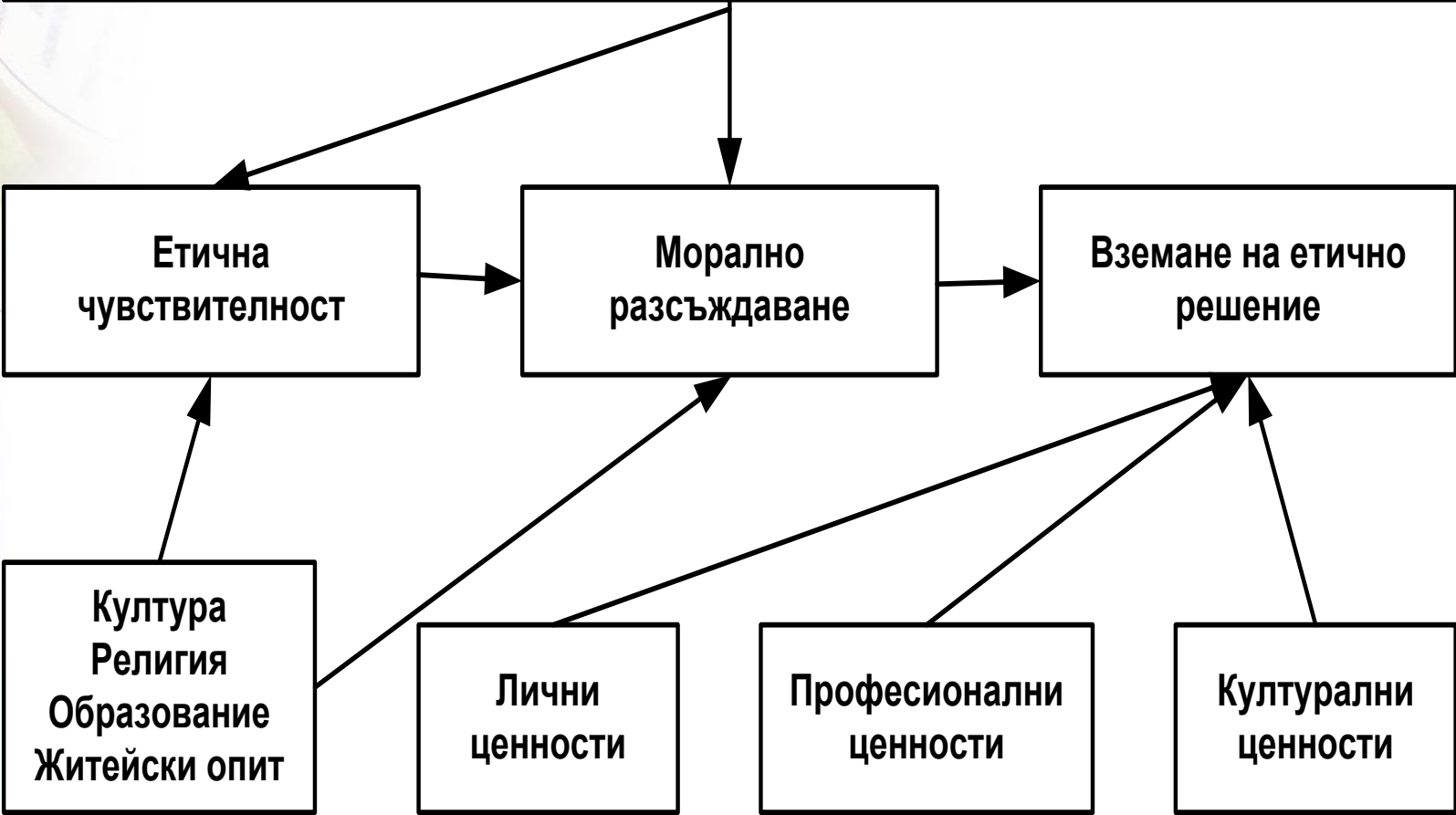

Конфликт на ценности

- **Етична чувствителност** - способност да се разпознават ценностите и ценностните конфликти, да се идентифицират етичните аспекти на конкретната ситуация, засягаща благополучието на индивида.
- **Морално разсъждаване** - познавателният процес, чрез който човек избира измежду ценностите с цел да вземе конкретно решение относно поведението си.

**Изучаване на етичните кодекси, стандартите на етична практика,
принципите на етиката, формирането на ценностите**

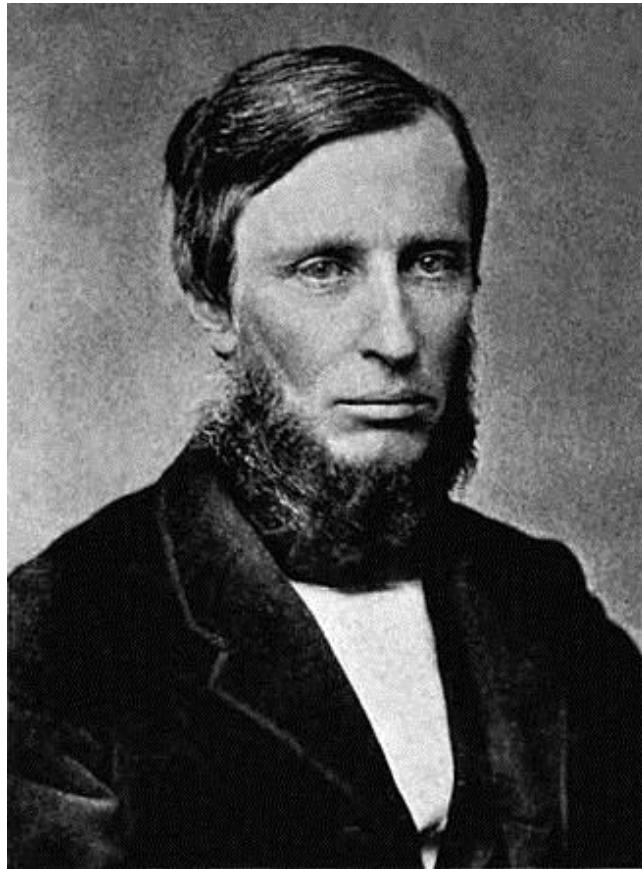

Професионални ценности във фармацевтичната практика (1)

Традиционна функция на фармацевтичната практика – приготвяне и разпространение на медикаменти директно до обществото по надежден и безопасен начин.

1. Традиционни професионални ценности развиващи се с времето

- Пазител на пациента
- Съветник на пациента
- Професионално обучение
- Лицензиране (след чиракуване)
- Непрекъснат достъп (удължено работно време)
- Акуратност и Бързо обслужване
- Близки взаимоотношения с клиентите (**но без поемане на директна отговорност за здравето им – насочване към лекар или предлагане на най-безобидни лекарства = самоналожена „етична“ бариера**)

Едуард Париш

Автор на есето „Етичен анализ“ (1857) – първо сериозно дискутиране на моралните отговорности на американските фармацевти.

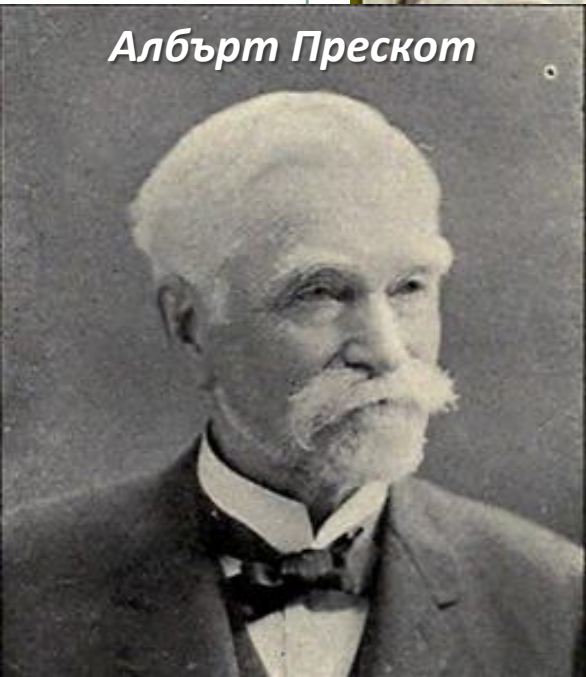

*Robert Thom
„American Pharmacy Builds Its Foundations“ (1952)*

1848 г. Фармацевтичен колеж Филадельфия оповестява първия Етичен кодекс на фармацевта в Америка

Албърт Прескот

3/5/2018

Robert Thom

„A Revolution in Pharmaceutical Education“ (1952)

1868 А. Прескот в Университета в Мичиган започва нов курс на обучение, отхвърляйки традиционното чиракуване

Професионални ценности във фармацевтичната практика (2)

2. Промяна в традиционните професионални ценности

- Нови програми за обучение с клиничен компонент – *превръщане от просто изпълнители на прескрипции в уважавани членове на терапевтичния екип*
- Преход от продукт-центрирана в пациент-центрирана услуга;
- Приноса на **Юджийн Уайт**:
 - създаване на пациентски досиета с детайлни данни за медикацията, алергиите на пациентите;
 - отхвърля стандартните протоколи, забраняващи на фармацевтите да дават съвет и да колаборират с лекарите.

3/5/2018

Професионални ценности във фармацевтичната практика (3)

3. Общочовешки ценности във фармацевтичната практика

- Професионална компетентност
- Разкриване на информация за продуктите
- Завишени стандарти на продуктова безопасност
- Етични стандарти при тестване на медикаменти
- Законова регулация

Robert Thom
„Pharmaceutical Research“ (1952)

Професионални ценности във фармацевтичната практика (4)

4. Фармацевтът като оказващ грижи за пациента

- Триаж функции – кои пациенти трябва задължително да бъдат насочени към лекар и при кои проблемът им може да се разреши със свободно предоставяне на медикамент.
- Контролни органи
- Изисквания към производителите (напр. към етикирането, информационните брошури)
- Различни режими на разпространение на лекарства – свободно и само срещу рецепта
- Задължения за информирание на пациентите за потенциални взаимодействия между медикаментите

Ключови ценности на фармацевта

Ангажимент към благополучието на пациента

Професионална компетентност

Социална отговорност

Благонадеждност и грижа

Професионална автономност

Най-коментирани етични проблеми на съвременния етап на развитие на фармацията

- Публикационна етика – готови публикации под известно име
- Манипулиране на резултати от клинични проучвания
- Неетични маркетингови практики
- Финансови стимули за лекари
- Наемане на известни лекари за рекламни лица

Заклучителни бележки

- Фармацевтичната етика излиза извън рамките на предоставяне на етични стандарти на поведение.
- Предметната ѝ област има елементи на биоетиката с фокус върху благодеянието за пациента и бизнес етиката с фокус върху доброто за организацията.
- Практикуващият фармацевт се сблъсква с широка гама етични проблеми в работата си, за част от които липсват насоки в професионалните етични кодекси.
- Методите за етичен анализ могат да подпомогнат вземането на етични решения във фармацевтичната практика, там където нормативността е недостатъчна за разрешаване на ценностния конфликт.